

"Олоңхо уус-уран тылын логопед дьарыгар туһаныы"

- Оһону кыра эрдэһиттэн олоңхо тэттик тылларыгар угуйан үөрэттэххэ, оһо тыла имиллэн – мускуллан, саңарар саңата тупсар – сайдар, өйө сытырхайар, долоһойугар тутара сайдар. Оһо олоңхо тылын – өһүн, ырыатын – тойугун истэ үөрэннэһинэ кини кутугар – сүрүгэр истибит дорһооно, саңата – инэтэ инэн хаалар диэн этнопедагогтар эппиттэрин кытта сөпсөһөн, логопед буоларым быһыытынан дьарыкпар олонхону, олонхо уус-уран тылын-өһүн туттан үлэлиибин.

Ону тэнэ дьарыкпар оһо интириэһин, болһомтотун тардар соруктан, куукула араас көрүнгүн онорон туһанабын, элбэх электроннай пособиялары оностобун.

Оһо оскуолаһа киирэригэр дорһоону арааран истэр дьоһура, саңарар саңата сөпкө сайдыбыт, тыла-өһө ыраас, хомоһой буолара ирдэнэр.

Онуоха, олоңхо тыла– өһө оһо сахалыы дорһоону чуолкайдык саңара, арааран истэ үөрэнэригэр, ситимнээх саңата сайдарыгар улахан суолталаах.

Олонхо тылларын чуолаан сахалыы дорһооннору барарбытыгар туттабын.

Олоңхо тылын – өһүн көмөтүнэн оһо тылын сайыннарыы логопед үлэтигэр туһата элбэх. Олоңхо оһо тыла сайдытыгар, сахалыы сизрдээх буоларыгар бастакы олуктары уурар.

Оһо сааһыгар сөп түбэһиннэрэн олоңхоттон тыллары талан туттуу кини дорһоону чуолкайдык саңарарыгар, тылын саппааһа байарыгар, ситимнээх саңата сайдарыгар сүңкэн суолталаах, саңарар аппараат үлэтин бөһөрһөтөр.

Холобур [Дь] дорһоонно дьарык конспегын билсин.

[Дь] дорѳоонно үлэ дьарыгын конспега

Тиэмэтэ: [Дь] дорѳоону олонхо тылларын көмөтүнэн туруоруу.

Дьарык сыала:

Үөрэтэр, көннөрөр:

- [Дь] дорѳоону саңара үөрэтии;
- [Дь] дорѳоону өйдөөн истэр дьобуру сайыннары;
- саңарар аппараат былчыннарын эрчийии;

Иитэр: болѳомтолоох буоларга иитии.

Туттуллар тэриллэр: сизеркилэ, хартыыналар, артикуляционной гимнастика альбома, Ньургун Боотур Би Ба Бо куукулата, тарбахха кэтиллэр кыра куукула.

1. Тэрээһин чаас. Ньургун Боотуру кытта билсигии

- Оѳолоор, таабырыммын таайын эрэ – Орто туруу дойдуга араңаччылыыр, көмүскүүр үтүө санаалаах эр бэрдэ баар үһү, ол кимий? /Бухатыыр/

- ханнык олонхоѳо баарый, (оѳолор эппиэттэрэ)

истин эрэ оѳолоор, «Дьулуруйар Ньургун Боотур» олонхоттон

быһа тардыыны ааѳыам :

Дьулусханныах дьолуо маңан халлаан,

Дьураатыгар тура төрөөбүт,

Дьулусхан субуйа сүүрүүк,

Дьураа хара аттаах,

Дьулуруйар Ньургун Боотур обургу...

- Өйдөөн иһиттигит да оѳолоор ханнык дорѳоон элбэхтэ иһилиннэ?

- Дь дорѳоон элбэхтик иһилиннэ, саамай сөп.

2. Саңа тиэмэни билиһиннэрии. «Дь» дорѳоону хайдах сөпкө саңаралларын быһаары.

3. Артикуляционной гимнастика: «Тэллэй», «Ат», «Вертолет» диэн эрчиллиилэри оноруу.

(Бу эрчиллиии хайаан да сизеркилэ иннигэр оноруллар)

1. Тэллэй

Айах аһаҕас уос мичээрдиир. Кэтит тыл таналайга сыстар.

2.«Ат»

Тыл төбөтө таңалайы таарыйа-таарыйа таллырҕатар

(6-8төгүл оңоһулар)

3.«Вертолет»

(тыаһын үтүктэн ды дорҕоону уһатыы).

4. Дорҕоон артикуляцията. «Ды» дорҕоону сөпкө саңарарга уос, тиис аһаҕастар. Тыл ортото өрө көтөһүллэр. Тыл икки кытыыта үөһээ тиистэргэ сыстар.

«Ды» дорҕоонноох тыллары оҕолортон ыйытыы , «ды» дорҕоон ханан иһиллэрин быһаарыы.

«Ды» дорҕоон олонхо тылыгар элбэхтик тутталлар диэн кэпсээһин (дылуруйар, дылуусхан, дыһөһөгөй, дыураа, дыоруо-тобук, дыойуос-тумус, уо.д.а)

5. [Ды] дорҕоону саңара үөрэнии: Дылуусхан, Дылуруйар, дыуу - уһуннук саңарыы.

6. [Ды] дорҕоону истии. Оонньуу.

- [Ды] дорҕоону иһиттэххинэ, таһын: д, л, **ды**, т, ды, р, д, ы, **ды**, **ды**, т.

7. Тыл бастакы дорҕоонун таайыы.

- Дылуур

8. Тарбахтары эрчийии («Ньургун Боотур» олонхо геройдарынан тарбахха кэтиллэр куукулаларынан оонньуу)

9. Түмүк.

"Олоңхо уус-уран тылын логопед дьарыгар туһаныы"

([Дь] дорҕоонно дьарык)

Толордо: Лебедева М.П.

«Чэчир» уһуяан логопеда.